

บทที่ 1

บทนำ

ปัญหาและความเป็นมาของปัญหา

มนุษย์เริ่มแสดงออกทางศิลปะตั้งแต่สมัยบรรพกาล สมัยที่มนุษย์ยังอาศัยอยู่ตามถ้ำและเพิงผา มีความพยายามที่จะเลียนแบบความงามในธรรมชาติ และบอกกล่าวเรื่องราวบางอย่างด้วยกรรมวิธีในการสร้างสรรค์ที่สามารถคิดค้นและจัดทำได้ในขณะนั้น มีภาพเขียนที่มีอายุเก่าแก่ที่สุดบันทึกไว้ตามผนังถ้ำ เช่น ภาพเขียนในถ้ำลาสโคซ์ ถ้ำอัลตามีรา ถ้ำลามาดาลี ส่วนใหญ่แสดงออกเป็นรูปสัตว์ต่าง ๆ ในลักษณะที่เชื่อมโยงกับสัญลักษณ์การอยู่รอดของมนุษย์ ตัวอย่างที่เห็นเด่นชัด เช่น รูปแกะสลักที่สะท้อนให้เห็นความอุดมสมบูรณ์ของโลกและร่างกายของมนุษย์ สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อที่เกี่ยวกับอาถรรพณ์ต่าง ๆ จนกระทั่งคลี่คลายเข้าสู่ความเชื่อทางศาสนา มนุษย์ตระหนักถึงการดำรงชีวิตที่มีพลังบางอย่างครอบคลุมอยู่ พลังที่มนุษย์ควบคุมไม่ได้ ความคิดและความเชื่อเหล่านี้ได้สะท้อนลงสู่งานศิลปกรรม (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2537 : 26)

การสร้างสรรค์ศิลปกรรมของมนุษย์ยุคโบราณดังกล่าวข้างต้น เป็นการแสดงเรื่องราวของธรรมชาติและ ความงามด้วยสื่อที่สามารถจะสื่อถึงความประทับใจ อารมณ์สะเทือนใจ ความบันเทิงใจและจินตนาการ แต่ศิลปกรรมที่สร้างโดยศิลปินนั้นมิใช่เพื่อสื่อถึงอารมณ์ความรู้สึกของศิลปินเท่านั้น ศิลปกรรมที่ดีจะต้องมี “ปัญญา” หรือ “พุทธิปัญญา” ของศิลปินด้วยจึงจะทำให้ศิลปกรรมนั้นมีคุณค่าที่ลึกซึ้งมากกว่าศิลปะที่แสดงอารมณ์ ดังที่ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี ได้กล่าวไว้ว่า “วิจิตรศิลป์ (Fine Arts) หมายถึงงานอันเป็นความพากเพียรของมนุษย์ นอกจากต้องใช้ความพยายามด้วยมือและด้วยความคิดแล้ว ยังต้องมีการพวยพุ่งแห่งพุทธิปัญญาและจิตออกมาด้วย” (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2537 : 55) ดังนั้นศิลปกรรมจึงเป็นงานสะท้อนหรือแสดงออกซึ่งความงามจากมโนทัศน์หรือจินตนาการ สัจภาวะและสุนทรีย์ภาพที่ศิลปินมองเห็นจากธรรมชาติและสร้างสรรค์ขึ้นมาเป็นศิลปกรรมพร้อมๆ กับการพัฒนาจิตวิญญาณภายใน ศิลปินจำเป็นต้องใช้สื่อในการถ่ายทอด เพื่อให้เกิดโครงสร้างของศิลปะโดยใช้องค์ประกอบของเส้น รูปร่าง ที่ว่าง แสง สี และอื่นๆ

มาประกอบในการสร้างสรรค์บนสื่อของตน เช่น ค้อน ลีว หิน สำหรับงานประติมากรรมและ ภาพพิมพ์ ผ้าใบ พู่กัน และสี สำหรับงาน จิตรกรรม เพื่อให้เกิดการรับรู้ทางศิลปะที่เรียกว่า ทัศนศิลป์ (Visual Arts) ดังนั้น จิตรกรรม จึงเป็นภาพเขียนที่ศิลปิน แต่ละบุคคลสร้างขึ้นด้วยประสบการณ์ทาง สุนทรียภาพและความชำนาญโดยใช้สีชนิดต่างๆ เช่น สีน้ำ สีน้ำมัน ฯลฯ เป็นสื่อกลางในการแสดง ออกถึงเจตนาในการสร้างสรรค์ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2530 : 134)

เมื่อพิจารณาจากงานศิลปะร่วมสมัยในประเทศไทยจะพบว่า ในปัจจุบันศิลปะร่วมสมัย เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของเราอย่างมากทั้งในรูปแบบของศิลปะโดยตรง เช่น งานจิตรกรรม ประติมากรรม ภาพพิมพ์ ภาพถ่าย และด้านประยุกต์ศิลป์ที่เป็นเครื่องอำนวยความสะดวก สะดวกและความบันเทิงต่าง ๆ ศิลปะเหล่านี้จะสะท้อนอิทธิพลของศิลปะที่รับมาจากต่างประเทศ แฝงอยู่อย่างมาก ในขณะที่เดียวกันก็สะท้อนให้เห็นรูปแบบของศิลปะที่เกิดจากความรู้สึกนึกคิดของ ศิลปิน ผู้สร้างสรรค์ของไทยผสมผสานอยู่ (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2531 : 15)

การสร้างจิตรกรรมของศิลปินในประเทศไทยมีพัฒนาการที่ยาวนานและในสมัยนั้น บทบาทของศิลปกรรมร่วมสมัยของไทย ยังไม่ได้รับการยอมรับจากสังคมเท่าที่ควร อย่างไรก็ตาม ได้เกิดกลุ่มศิลปินซึ่งมุ่งหวังที่จะสร้างสรรค์ผลงานทางศิลปะตามแนวคิดของตนเองโดยมี จำง แซ่ตั้ง, สมชัย หัตถกิจโกศล, สุชาติ วัจนดิลก, สมเกียรติ ปานะศิริศิลป์, และประเทือง เอมเจริญ (ทัศน์ย์ ลินสกุล, 2533 : 25 - 26)

ประเทือง เอมเจริญ เป็นศิลปินที่สร้างสรรค์ผลงานศิลปกรรมอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะ จิตรกรรม เขาเลือกที่จะก้าวสู่อาศีพิศิลปินอิสระซึ่งเป็นวิถีทางแห่งการสร้างสรรค์ตามที่ใจปรารถนา บนเส้นทางอาชีพศิลปินอิสระ ผลงานที่เขาได้สร้างสรรค์ขึ้นมานับเป็นสิ่งใหม่ในด้านการนำเสนอ เช่น จิตรกรรมที่ปรากฏในชิ้นงานของเขาเรื่อง “ธรรม อธรรม” เพื่อสะท้อนถึงความรู้สึกและบันทึก เรื่องราวการใช้กำลังอาวุธปราบปรามนักศึกษาและประชาชนที่เรียกร้องประชาธิปไตยและ รัฐธรรมนูญใน “วันมหาวิปโยค” 14 ตุลาคม 2516 เขาได้ประสบอุปสรรคบนเส้นทางสร้างสรรค์ ศิลปะด้านจิตรกรรมตามแบบฉบับของตนเอง เพราะผลงานของเขาไม่ได้รับการยอมรับและถูก ปฏิเสธในระยะเริ่มแรก เนื่องจากการสร้างงานจิตรกรรมแนวใหม่ในประเทศไทย อย่างไรก็ตาม เขาก็ได้พยายามสร้างสรรค์งานศิลปะใหม่ๆ ด้วยกระบวนการการเรียนรู้ด้วยตัวเองทั้งจากตำรา และเพื่อนร่วมอุดมการณ์โดยการพัฒนาทั้งฝีมือ และรูปแบบการนำเสนอต่อสังคมอย่างต่อเนื่อง จนได้รับการยอมรับจากสังคมว่าเป็นศิลปินที่มีความสามารถในการเสนอผลงานจิตรกรรม ที่มีคุณค่า และมีอัตลักษณ์เฉพาะที่โดดเด่น จนได้รับการยอมรับจากวงการศิลปะ ผลงานของเขา

สะท้อนให้เห็นถึงภาวะที่มีอยู่ในธรรมชาติ ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของศิลปินและมีการพัฒนาการ ทั้งทางความคิดที่แทรกอยู่ในผลงานและเทคนิควิธีการ เพื่อถ่ายทอดคุณค่าสู่ผู้ชมงานศิลปะของเขา

ประเทือง เอมเจริญ เกิดวันที่ 8 ตุลาคม พ.ศ. 2478 เป็นชาวกรุงเทพมหานคร โดยกำเนิดในเขตพื้นที่ธนบุรี เป็นบุตรชายคนที่สองในจำนวนบุตรชายสามคนของครอบครัวชาวสวน ที่มีฐานะยากจนเขามีชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายตามแบบฉบับของชาวบ้านในสมัยนั้นและได้รับ อิทธิพลทางความคิดจากบิดาซึ่งเคยบวชเป็นสามเณรตั้งแต่อายุเจ็ดขวบ และอยู่ในเพศสมณะเป็น เวลาถึง 25 ปี การดำเนินชีวิตตามหลักธรรมแห่งพุทธศาสนา ความมีมนุษยสัมพันธ์ดี ความ โอบอ้อมอารีและการมีอุปนิสัยชื่นชอบทางศิลปะตลอดจนความถนัดในงานช่างทุกประเภท ของผู้เป็นบิดา ได้ตกทอดมาสู่ตัวเขาซึ่งใช้ชีวิตส่วนใหญ่ในวัยเด็กอย่างมีความผูกพันอยู่กับธรรมชาติ ตามสภาพแวดล้อมในแบบฉบับของชนบทที่มีความร่มรื่นทั้งเรือกสวนไผ่และแม่น้ำลำคลอง ทำให้ เขามองเห็นคุณค่าและสัจธรรมของสรรพสิ่งในธรรมชาติ ที่สามารถเอื้อประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต การศึกษาของเขาได้สิ้นสุดลงเพียงชั้นประถมสี่ เมื่อบิดาได้ถึงแก่กรรมลง เขาต้องต่อสู้และดำเนิน ชีวิตด้วยตัวของตัวเองด้วยอาชีพที่สามารถเอื้อให้ชีวิตดำเนินอยู่ได้ โดยยึดอาชีพช่างเขียนภาพอิสระ ตามโรงภาพยนตร์ต่างๆ จนมีความชำนาญและได้รับการยอมรับว่ามีฝีมือทางการเขียนภาพ ในเวลา นั้น เขาก็ได้พัฒนาความคิดและการรับรู้ในคุณค่าของศิลปะทุกแขนงโดยเฉพาะ จิตรกรรม ดนตรี วรรณกรรม ศิลปะการแสดง ตลอดจนภาพยนตร์ต่างประเทศ ภาพยนตร์เรื่อง “แรงปรารถนาเพื่อ ชีวิต” ซึ่งเป็นภาพยนตร์ชีวิตประวัติของวินเซนต์ แวนโกก ศิลปินชาวดัตช์ เป็นแรงบันดาลใจให้ ประเทือง เอมเจริญ ได้เรียนรู้ปรัชญาชีวิตจากศิลปะบนเส้นทางอาชีพศิลปินอิสระ อันเป็นวิถีทาง แห่งการสร้างสรรค์ตามที่ใจของเขาปรารถนา ประเทือง เอมเจริญ ไม่เคยผ่านการเรียนรู้จากสถาบัน การศึกษาระดับอุดมศึกษาใดๆเลย (ทัศนีย์ สิ้นสกุล, 2533 : 15) แต่จะเรียนรู้โดยกระบวนการเรียนรู้ด้วยตัวเอง พัฒนามโนทัศน์ทางความคิดด้านจิตรกรรมที่แทรกอยู่ในผลงานและวิธีการดำเนินชีวิต ที่อิงกับสัจธรรมและธรรมชาติ จนได้รับเลือกให้เป็นผู้มีผลงานดีเด่นด้านศิลปวัฒนธรรมแห่งชาติในปี 2539 (สมถวิล จรรยาวงศ์, 2544 : 92)

ในช่วงเริ่มต้นของการเขียนผลงานจิตรกรรมระหว่างปี พ.ศ. 2506-2515 เขาจะเขียน เรื่องราวที่เกิดขึ้นกับชีวิตของตนเอง เรื่องราวของสังคมที่แวดล้อมตัวเขาอยู่และเรื่องราวของสงคราม ที่รุนแรง โดยมีความเชื่อมั่นว่างานศิลปะที่ดีจะต้องสะท้อนให้เห็นถึงความผิดพลาดของมนุษย์และ จะต้องชี้ทางถูกต้องให้แก่เพื่อนมนุษย์ ตลอดจนเรื่องราวของความทุกข์ยากลำบากของเพื่อนมนุษย์ อันเกิดจากภัยพิบัติของสงคราม เช่น ภาพงานที่มีชื่อภาพว่า ต้นไม้เหล็ก ชีวิต และฝันของเด็กสาว

ผลงานจิตรกรรมของเขาจะมีรูปแบบร่วมสมัย และได้รับอิทธิพลการสร้างสรรคผลงานในลักษณะ อิมเพรสชันนิสม์ในช่วงเริ่มต้น การพัฒนาทั้งฝีมือในการสร้างผลงานและนำเสนองานจิตรกรรมต่อ สังคมอย่างต่อเนื่อง ทำให้เขาได้เรียนรู้วิถีและคุณค่าของธรรมชาติที่มีต่อชีวิตมนุษย์และผลงานความคิดให้สอดคล้องระหว่างธรรมชาติกับแนวความคิดของตัวเอง ทำให้เกิดผลงานที่มีลักษณะไปสู่แนวทางที่เรียกว่าแนวการสร้างสรรคแบบ “ธรรมชาตินิยม” เป็นผลงานสร้างสรรคที่ประจักษ์ถึงสาระและคุณค่าของธรรมชาติที่มีต่อชีวิต ที่มีลักษณะเฉพาะตัวที่ไม่เหมือนศิลปินอื่นๆ โดยผ่านกระบวนการสร้างสรรคผ่านอารมณ์ความรู้สึกที่มีบุคลิกเฉพาะตนอย่างเด่นชัดในผลงานที่ให้ชื่อว่า”บทเพลงแห่งจักรวาล” จนได้รับการขนานนามผลงานในช่วงนี้จากกลุ่มศิลปินว่า “ผลงานชุดจักรวาล” เพราะจะแสดงเรื่องราวของสิ่งที่มีอยู่ในจักรวาล เช่น ดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ ดวงดาว และปรากฏการณ์ของธรรมชาติการพัฒนาทั้งฝีมือการสร้างสรรคและความคิดที่สั่งสมประสบการณ์ จนได้รับการยอมรับจากสังคมว่าเป็นศิลปินที่มีความสามารถในการเสนอผลงานจิตรกรรมที่มีคุณค่าและเอกลักษณ์เฉพาะที่โดดเด่นและยกย่องให้เป็นศิลปินรูปแบบนามธรรมที่มีผลงานดีเด่นในการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 18 ในปี พ.ศ. 2511 (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2531 : 26)

ในระหว่างปี พ.ศ.2516–2523 หลังจากการสร้างสรรคผลงานชุดจักรวาลอันเป็นแนวทางสร้างสรรคที่เรียกว่า “ธรรมชาตินิยม” แล้ว ประเทืองก็เริ่มมุ่งสร้างสรรคผลงานสู่แนวทางที่เรียกว่า “สัญลักษณ์นิยม” หรือ “นามธรรม” โดยแสดงเรื่องราวที่ปรากฏตามธรรมชาติเพื่อสื่อความสมบูรณ์และการเกื้อกูลของธรรมชาติ ด้วยการย่อรูปทรงตามธรรมชาติให้เป็นรูปทรงทางเรขาคณิตในรูปวงกลม วงรี ฯลฯ ดังเช่น ผลงานชื่อบาดแผลบนแผ่นดิน และแถบแดดสีทอง

ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2524 - 2533 ประเทือง เอมเจริญ จะสร้างผลงานจิตรกรรมและถ่ายทอดปรากฏการณ์ที่มีอยู่ในธรรมชาติลงสู่ผลงาน ซึ่งมีทั้งผลงานจิตรกรรมและผลงานด้านบทกวีนิพนธ์โดยการเข้าสัมผัสธรรมชาติโดยตรง จนสามารถมองเห็นสัจธรรมความดีงามของจิตและสะท้อนเนื้อหาสาระในชีวิตของคนสามัญ เช่น ชาวนา คันไถ ข้าวเปลือก กระต๋อม ฯลฯ นำมาเชื่อมโยงเข้าสู่ผลงานให้มีความสมบูรณ์ในการแสดงออกของวิญญานและเสรีภาพของจิตมากยิ่งขึ้นในรูปแบบที่เรียกว่า สัจนิยม (Realism) เพื่อถ่ายทอดคุณค่าสู่ผู้ชมงานศิลปะและให้เกิดคุณค่าต่อสังคมตามคติที่ว่า “ศิลปะที่แท้จริงจะต้องเป็นศิลปะเพื่อชีวิต” มิใช่ “ศิลปะเพื่อศิลปะ” และถ่ายทอดปรากฏการณ์ที่มีอยู่ในธรรมชาติลงสู่ผลงาน ซึ่งมีทั้งผลงานจิตรกรรมและผลงานด้านบทกวีนิพนธ์โดยการเข้าสัมผัสธรรมชาติโดยตรงจนสามารถมองเห็นสัจธรรมความดีงามของจิตและ

ธรรมชาติ นำมาเชื่อมโยงเข้าสู่ผลงานให้มีความสมบูรณ์ในการแสดงออกของวิญญาน และเสรีภาพของจิตมากยิ่งขึ้น เขาจะถือว่าความอิสระทางความคิดความสงบของจิตใจและความพวยพุ่งของปัญญา เป็นปัจจัยพื้นฐานที่ก่อให้เกิดคุณค่าและสาระในงานศิลปะอย่างหลากหลายอันจะอำนวยประโยชน์ให้กับชีวิตมนุษย์ งานศิลปะที่เริ่มต้นด้วยความอิสระและความพร้อมทางจิตใจและปัญญา จะเป็นหนทางที่เปิดโอกาสให้มนุษย์ได้พัฒนาศักยภาพแห่งชีวิตของตนให้ก้าวหน้าไปอย่างไม่มีการสิ้นสุด ความอิสระทั้งทางความคิดและการกระทำจะทำให้มนุษย์มีความกล้าหาญในการเผชิญหน้ากับปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและสามารถก้าวล่วงพ้นอุปสรรคนานาประการ นอกจากนี้ความอิสระจะทำให้มนุษย์สร้างคุณค่าต่อปัจจัยใหม่อันจะยังประโยชน์ให้กับชีวิตได้อย่างเหมาะสม (ทัศนีย์ สีนสกุล, 2533 : 25 - 26) ด้วยลักษณะเฉพาะตัวของศิลปิน และวิธีการสร้างสรรค์ที่อิงกับธรรมชาติ และในปี พ.ศ.2534-ปัจจุบันประเทือง เอมเจริญ จึงสร้างสรรค์ชุดจิตรกรรมที่หลากหลายมากขึ้น เช่นผลงานชุดรุ้งแม่โพสพ เป็นผลงานที่สะท้อน ธรรมชาติของท้องทุ่งและรวงข้าว มีการผสมผสานและนำมาเชื่อมโยงธรรมชาติเข้าสู่ผลงานและจะเน้นการสื่อความหมายทางจิตวิญญาณผ่านรูปทรงเรขาคณิต ผลงานลายเส้น งานจิตรกรรมสีน้ำและงานจิตรกรรมสีน้ำมัน ที่มีสีสันอย่างหลากหลายรูปแบบ ดังคำกล่าวของเขาที่ว่า“พอเรามีใจมาทางศิลปะ ความคิดและการรับรู้ก็เปลี่ยน การฝึกฝนก็เปลี่ยนไปด้วย”(สมถวิล จรรย์วงศ์, 2544:92)

การสร้างสรรค์ผลงานทั้งสามช่วงของประเทือง เอมเจริญ มีการพัฒนาความคิดและวิธีการมาโดยตลอดเพื่อให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่จะนำเสนอผลงานจิตรกรรม ทำให้ผลงานของเขามีลักษณะบูรณาการและเปลี่ยนแปลงในลักษณะพัฒนารอยอย่างไม่ยึดติดกับลัทธิใดลัทธิหนึ่งในการสร้างงานจิตรกรรม แต่เขาจะให้ความสำคัญกับการค้นหาความจริงในธรรมชาติ โดยออกไปวาดภาพจากสถานที่จริงในธรรมชาติ เนื่องจากช่วงแรกเป็นช่วงของการเรียนรู้และฝึกฝนในเรื่องการให้สีและแสง และแนวการเขียนภาพของเขาจะให้ความสำคัญกับเรื่องราวที่เกิดขึ้นในสังคมเป็นหลัก ทำให้ผลงานสื่อคุณค่าของสีและแสงเป็นรองและลดความสดใสลง แต่ผลงานในช่วงที่สองและที่สามเริ่มจะมีความเด่นชัดทั้งในเรื่องการใช้สีที่สดใสโดยคงไว้ซึ่งเรื่องราวและแฝงสังขารของธรรมชาติมากขึ้น ผลงานจะแสดงความเคลื่อนไหวของรูปทรงที่อิสระด้วยสีที่สดใสและมีมิติของกาลเวลา มีการระบายสีอย่างรวดเร็วฉับพลัน และสื่อแสดงความจริงของธรรมชาติอย่างชัดเจน ดังเช่น ผลงานที่ปรากฏในผลงานหนังสือ ชีวิตและผลงาน ของประเทือง เอมเจริญ ที่ได้รวบรวมแนวคิดและภาพผลงานที่เขียนขึ้นระหว่างปี พ.ศ. 2506 – 2533 รวมระยะเวลา 28 ปี โดยแบ่งเป็น 3 ช่วงเวลา คือ ผลงานในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2506 – 2515 ระยะเวลา 10 ปี จำนวน 15 ตัวอย่าง ผลงานในช่วง

ระหว่างปี พ.ศ. 2516 - 2523 รวมระยะเวลา 8 ปี จำนวน 40 ตัวอย่าง และผลงานในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2524 - 2533 รวมระยะเวลา 10 ปี จำนวน 56 ตัวอย่าง นำมาวิเคราะห์แนวคิดทางปรัชญาสุนทรียศาสตร์ การจัดองค์ประกอบศิลป์ และสรุปผลในเชิงปรัชญา

ผู้วิจัยเห็นว่าแนวความคิดและวิถีทางการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมของประเทือง เอมเจริญ ในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมที่เกิดจากมโนทัศน์โดยผ่านธรรมชาติ ในการแสดงออกทำให้ผลงานของเขามีนัยสำคัญทางสุนทรียศาสตร์อย่างน่าสนใจยิ่ง ดังนั้นผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาแนวความคิดเชิงปรัชญาที่สัมพันธ์กับงานศิลปะด้านจิตรกรรมในผลงานของประเทือง เอมเจริญ โดยการวิเคราะห์และสังเคราะห์ตามหลักพื้นฐาน และการจัดองค์ประกอบศิลป์ ซึ่งเป็นพื้นฐานของการศึกษาทางศิลปะ และเป็นส่วนประกอบพื้นฐานที่สำคัญของการสร้างสรรค์ผลงานทางทัศนศิลป์ในรูปของจิตรกรรม

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. เอกสารข้อมูลจากผลงาน ของประเทือง เอมเจริญ

ผลงานเรื่อง **ชีวิตและผลงานประเทือง เอมเจริญ** (ทัศนีย์ สิ้นสกุล, 2533) : งานนี้เป็นหนังสือรวมผลงานและชีวประวัติของประเทือง เอมเจริญ กล่าวถึงแนวคิด วิถีดำเนินชีวิต และกระบวนการสร้างงานจิตรกรรมของประเทือง เอมเจริญ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้โดยตรงจากชีวประวัติของเขาแสดงให้เห็นถึงการมีวิวัฒนาการทางความคิดและผลงานจิตรกรรมอย่างชัดเจนนับตั้งแต่ยุคเริ่มต้นของการเป็นศิลปินที่เขียนรูปเหมือนในลักษณะการเลียนแบบ ระหว่างปี พ.ศ. 2506 - 2515 จนถึงยุคกลางระหว่างปี พ.ศ. 2516- 2523 ที่สามารถสร้างผลงานในลักษณะเป็นแบบนามธรรมสอดแทรกแนวคิดคำสอน และยุคปลายระหว่างปี พ.ศ. 2524 – 2533 ซึ่งมีมโนทัศน์ที่บ่งบอกถึงพัฒนาการทางจิตวิญญาณมากขึ้นจนถึงยุคปัจจุบันที่ประเทือง เอมเจริญ ได้พัฒนาผลงานจิตรกรรมก้าวไปสู่ผลงานด้านกวีนิพนธ์มากขึ้น ทำให้เห็นพัฒนาการทางความคิดในงานศิลปะที่สูงขึ้นได้อย่างชัดเจน หนังสือนี้เป็นผลงานหลักที่จะนำมาวิเคราะห์ศึกษา ประกอบด้วยผลงานภาพจำนวน 111 ตัวอย่าง โดยแบ่งเป็น 3 ช่วงเวลา ดังนี้

1. ผลงานช่วงเริ่มต้น ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2506 – 2515 จำนวน 15 ตัวอย่าง ดังนี้

1. ชื่อภาพ พระอาทิตย์ดำ 2506 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 100×189 ซม.
2. ชื่อภาพ ปากน้ำปราณบุรี 2506 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 67×87 ซม.

3. ชื่อภาพ ชีวิต (1) 2507 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 71×91 ซม.
 4. ชื่อภาพ ชีวิต (2) 2507 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 71×91 ซม.
 5. ชื่อภาพ ร่องรอยแห่งกาลเวลา 2509 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 99×133 ซม.
 6. ชื่อภาพ ฝันของเด็กสาว 2509 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 142×189 ซม.
 7. ชื่อภาพ ต้นไม้เหล็ก 2509 ผลงานสีฝุ่นบนผ้าดิบ ขนาด 88×122 ซม.
 8. ชื่อภาพ ดวงตะวันกับพื้นพิภพ 2509 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 72×98 ซม.
 9. ชื่อภาพ รุ่งอรุณ 2509 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 150×198 ซม.
 10. ชื่อภาพ ชีวิต (3) 2509 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 152×189 ซม.
 11. ชื่อภาพ ครอบครัว 2509 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 152×189 ซม.
 12. ชื่อภาพ เสียงกระซิบจากทะเล 2510 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 200×250 ซม.
 13. ชื่อภาพ ธรรม 2510 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 97×119 ซม.
 14. ชื่อภาพ จูติ 2513 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 97×119 ซม.
 15. ชื่อภาพ บทเพลงแห่งจักรวาล 2514 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 140×500 ซม.
2. ผลงานช่วงกลาง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2516 – 2523 จำนวน 40 ตัวอย่าง
1. ชื่อภาพ ลีลาในความว่าง 2516 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 135×185 ซม.
 2. ชื่อภาพ ความเปลี่ยนแปลงของกาลเวลา (1) 2516 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 137×139 ซม.
 3. ชื่อภาพ ความเปลี่ยนแปลงของกาลเวลา (2) 2516 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 135×185 ซม.
 4. ชื่อภาพ ธรรม อธรรม 2516 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 200×500 ซม.
 5. ชื่อภาพ ลมหายใจ 2516 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 106×121 ซม.
 6. ชื่อภาพ เมฆกับดวงอาทิตย์ 2516 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบขนาด 65×75 ซม.
 7. ชื่อภาพ ปะการังมรกต 2517 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 97×132 ซม.

8. ชื่อภาพ ฟ้อนฟางดำ 2517 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 135×165 ซม.
9. ชื่อภาพ พลังชีวิต 2517 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 137×165 ซม.
10. ชื่อภาพ ความทรงจำ 2517 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 68×100 ซม.
11. ชื่อภาพ ดวงจันทร์กับความว่าง 2518 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบขนาด 90×98 ซม.
12. ชื่อภาพ แถบแดดสีทอง 2518 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 125×135 ซม.
13. ชื่อภาพ พลังจิต 2518 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 130×140 ซม.
14. ชื่อภาพ ข้าว เคียว ก่อนดิน 2519 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 127×140 ซม.
15. ชื่อภาพ ยิ้มชาวสวน 2519 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 135×154 ซม.
16. ชื่อภาพ จันทร์เจ้าขอข้าวขอแกง 2519 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 137×154 ซม.
17. ชื่อภาพ ผักบุ้งแดง ปิ่นเน่า 2519 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด135×165 ซม.
18. ชื่อภาพ พระพุทธเจ้าทรงบำเพ็ญทุกรกิริยา 2519 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด137×175 ซม.
19. ชื่อภาพ ก้อนหินเสนีย์ 2519 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด137×154 ซม.
20. ชื่อภาพ รดขยะ 2519 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 137×154 ซม.
21. ชื่อภาพ กะหล่ำปลี 2519 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด137×154 ซม.
22. ชื่อภาพ บาดแผลบนแผ่นดิน 2520 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 115×137 ซม.
23. ชื่อภาพ ฟ้อนข้าวสีทอง 2520 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 90×90 ซม.
24. ชื่อภาพ ทุ่งข้าวสีทอง 2520 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบขนาด 65×75 ซม.
25. ชื่อภาพ แร่ธาตุในแผ่นดิน 2520 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 115×137 ซม.
26. ชื่อภาพ หลังคา 2520 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 90×90 ซม.
27. ชื่อภาพ คันไถ 2520 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 143×175 ซม.
28. ชื่อภาพ กระท่อม 2520 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 90×90 ซม.
29. ชื่อภาพ กระท่อมชาวนา 2520 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 90×90 ซม.

30. ชื่อภาพ ผู้หญิง 2520 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 110×118 ซม.
 31. ชื่อภาพ ผู้ชาย 2520 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 110×118 ซม.
 32. ชื่อภาพ ไบบัว 2521 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 109×130 ซม.
 33. ชื่อภาพ ทิพย์แห่งทะเล 2521 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 109×130 ซม.
 34. ชื่อภาพ อ่าวคันกระได 2521 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 109×130 ซม.
 35. ชื่อภาพ พลังการผลิต 2522 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 111×137 ซม.
 36. ชื่อภาพ ข้าวเปลือกคุณธรรม 2522 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 111×137 ซม.
 37. ชื่อภาพ อัฐอัยยยา 2522 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 64×78 ซม.
 38. ชื่อภาพ ภาพสะท้อนชีวิตบนไบบัว 2523 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 130×137 ซม.
 39. ชื่อภาพ ไบบัว (1) 2523 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 136×196 ซม.
 40. ชื่อภาพ ไบบัว (2) 2523 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 130×137 ซม.
3. ผลงานช่วงปลาย ตั้งแต่ พ.ศ 2524 – 2533 จำนวน 56 ตัวอย่าง
1. ชื่อภาพ เขาควายเป็นอิสาน 2524 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 80×94 ซม.
 2. ชื่อภาพ หน้าอิสาน 2524 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 80×94 ซม.
 3. ชื่อภาพ ลมหายใจแห่งป่า 2524 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 135×150 ซม.
 4. ชื่อภาพ จิตวิญญาณแห่งขุนเขา 2524 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบขนาด115×117 ซม.
 5. ชื่อภาพ น้ำค้าง 2524 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 58×63 ซม.
 6. ชื่อภาพ คินเคือนเพ็ญ 2525 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 145×150 ซม.
 7. ชื่อภาพ ยามเย็นที่ควนน้อย 2525 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 100×130 ซม.
 8. ชื่อภาพ จังหวะในหินผา 2525 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 90×110 ซม.
 9. ชื่อภาพ กาญจนบุรี 2525 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 67×78 ซม.
 10. ชื่อภาพ เรือนแพ 2525 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 66×82 ซม.

11. ชื่อภาพ กระท่อมชีวา 2525 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 46×79 ซม.
12. ชื่อภาพ ลำแควน้อย 2525 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 99×127 ซม.
13. ชื่อภาพ ผาจิตรกร 2525 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 120×135 ซม.
14. ชื่อภาพ แสงสีของเมือง (1) 2525 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 60×68 ซม.
15. ชื่อภาพ แสงสีของเมือง (2) 2525 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 108×130 ซม.
16. ชื่อภาพ แสงสีของเมือง (3) 2525 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 89×108 ซม.
17. ชื่อภาพ ต้นไม้ ดวงดาว 2525 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 68×78 ซม.
18. ชื่อภาพ สมาธิ 2526 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 120×135 ซม.
19. ชื่อภาพ ปรากฎการณียามเย็น 2526 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 115×135 ซม.
20. ชื่อภาพ กรวดทรายแห่งพื้นพิภพ (1) 2527 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 110×123 ซม.
21. ชื่อภาพ กรวดทรายแห่งพื้นพิภพ (2) 2527 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 75×93 ซม.
22. ชื่อภาพ กรวดทรายแห่งพื้นพิภพ (3) 2527 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 38×42 ซม.
23. ชื่อภาพ ทิพย์แห่งทะเล 2527 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 135×201 ซม.
24. ชื่อภาพ ธรรม 2527 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 65×80 ซม.
25. ชื่อภาพ ทิพทวารว 2528 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 135×173 ซม.
26. ชื่อภาพ น้ำค้างบนใบบัว (1) 2529 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 75×83 ซม.
27. ชื่อภาพ น้ำค้างบนใบบัว (2) 2529 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 75×83 ซม.
28. ชื่อภาพ บทเพลงแห่งวันและคืน(1) 2529 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 109×132 ซม.
29. ชื่อภาพ บทเพลงแห่งวันและคืน(2) 2529 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 110×134 ซม.
30. ชื่อภาพ ความเย็นสีฟ้า 2529 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 110×134 ซม.

31. ชื่อภาพ กษัตริย์เกษตร 2530 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 100×110 ซม.
32. ชื่อภาพ ทะเลลึก (1) 2530 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 22.5×31.5 ซม.
33. ชื่อภาพ ทะเลลึก (2) 2530 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 49.5×73.4 ซม.
34. ชื่อภาพ ทะเลลึก (3) 2530 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 45×60 ซม.
35. ชื่อภาพ ทะเลลึก (4) 2530 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 45×60 ซม.
36. ชื่อภาพ ดวงตาฟ้า (1) 2531 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 110×130 ซม.
37. ชื่อภาพ ดวงตาฟ้า (2) 2531 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 110×130 ซม.
38. ชื่อภาพ ดวงตาฟ้า (3) 2531 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 110×130 ซม.
39. ชื่อภาพ ปราบกฏการณ์ธรรมชาติ(1) 2531ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 60×70 ซม.
40. ชื่อภาพ ปราบกฏการณ์ธรรมชาติ(2) 2531ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 60×70 ซม.
41. ชื่อภาพ ปราบกฏการณ์ธรรมชาติ(3) 2531ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 60×70 ซม.
42. ชื่อภาพ ปราบกฏการณ์ธรรมชาติ(4) 2531ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 60×70 ซม.
43. ชื่อภาพ ปราบกฏการณ์ธรรมชาติ(5) 2531ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 60×70 ซม.
44. ชื่อภาพ บินสู่โลกกว้าง 2531ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 45×55 ซม.
45. ชื่อภาพ แคลิฟอร์เนีย(1) 2531ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 120×164 ซม.
46. ชื่อภาพ แคลิฟอร์เนีย(2) 2531ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 130×172 ซม.
47. ชื่อภาพ แคลิฟอร์เนีย(3) 2531ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 130×172 ซม.
48. ชื่อภาพ เวียนนา 2531ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 113×130 ซม.
49. ชื่อภาพ ฮอลลีวูดยามราตรี 2531 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด130×173 ซม.
50. ชื่อภาพ สีในธรรมชาติ(1) 2532 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบขนาด 140×200
51. ชื่อภาพ สีในธรรมชาติ(2) 2532 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบขนาด 140×200
52. ชื่อภาพ สีในธรรมชาติ(3) 2532 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบขนาด 140×200

53. ชื่อภาพ พลังจิต 2532 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 85 × 95 ซม.
54. ชื่อภาพ ศิลปินกมล 2532 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 70 × 85 ซม.
55. ชื่อภาพ กวีจ่าง 2532 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 70 × 85 ซม.
56. ชื่อภาพ พลังสร้างสรรค์แห่งศตวรรษที่ 21 2532 ผลงานสีน้ำมันบนผ้าใบ ขนาด 250 × 300 ซม.

ผลงานภาพดังกล่าวมีเนื้อหาสาระสำคัญเชิงศิลปะด้านจิตรกรรมที่มีนัยสำคัญเชิงปรัชญาศิลปะ เช่น แนวความคิดเกี่ยวกับหลักการจัดรูปทรง (Form) เส้น (Line) สี (Color) และที่ว่าง (Space) หรือเรียกว่าการจัดองค์ประกอบศิลป์ (Composition)

2 เอกสารอื่นที่เกี่ยวข้อง

ผลงานเรื่อง *The Aesthetics Theories of Kant , Hegel , and Schopenhauer* (Knox,1958) : งานนี้ได้อธิบายแนวคิดของเฮเกิลไว้ว่า ศิลปะเป็นเรื่องของจิตและวิญญาณภายใน เป็นการค้นหาเสรีภาพและองค์ประกอบภายในของวิญญาณ เรื่องของอารมณ์ความรู้สึกถือเป็นอุดมการณ์ ซึ่งเฮเกิลเชื่อว่า โลกของวิญญาณและสติปัญญานั้น คือเนื้อหาของศิลปะโรแมนติก และมีความสำคัญว่าโลกแห่งปรากฏการณ์ภายนอก ศิลปินที่สามารถสื่อแสดงอารมณ์และความรู้สึกของวิญญาณในเรื่องสิ่งสัมบูรณ์ ถือได้ว่าศิลปินได้รับชัยชนะทางวิญญาณต่อโลกภายนอก จิตรกรรมดนตรี และกวีนิพนธ์ ซึ่งเป็นศิลปะระดับโรแมนติก เป็นสื่อที่มีจิตวิญญาณของศิลปะมากที่สุด สามารถถ่ายทอดความรู้สึกออกมาได้ในลักษณะของอุดมการณ์ และสามารถนำอารมณ์และความรู้สึกของมนุษย์ให้สูงขึ้น อย่างไรก็ตามจิตกรรมมีขีดจำกัดในเรื่องของพื้นที่ (Space) และเป็นกระบวนการแรกเพื่อก้าวสู่อาณาจักรดนตรีและกวีนิพนธ์ ศิลปะจะเป็นไปตามกระบวนการวิภาษวิธี คือ บทตั้ง – บทแย้ง – บทสรุป – (Thesis – Antithesis – Synthesis) ที่มีความต่อเนื่องกันในประวัติศิลปะ ศิลปะเป็นการถ่ายทอดความรู้สึกของมโนภาพและประกอบกันเป็นรูปแบบ ดังนั้นมโนภาพของศิลปะ จึงเป็นรูปแบบภายนอกของปัจเจกบุคคลเรื่องความจริงแท้ที่จะแสดงในภาพในเรื่องขององค์ประกอบของความจริงแท้ที่ออกมาให้ปรากฏเพื่อให้จิตและวิญญาณสามารถ หลุดพ้นสู่อาณาจักรศาสนาและปรัชญาต่อไป เพื่อที่จะอธิบายการพัฒนาการแนวความคิดตามหลักวิภาษวิธีที่เฮเกลได้เสนอไว้ นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการในแต่ละช่วงของการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม

ผลงานเรื่อง **องค์ประกอบของศิลปะ Composition of Art**, (วุฒิ วัฒนสิน, 2539) : งานที่มีเนื้อหาอธิบายองค์ประกอบศิลปะซึ่งเป็นรากฐานในการสร้างงานศิลปะ มีความสัมพันธ์กันอย่างลึกซึ้งกับการสร้างสรรค์งานศิลปะ ความงามที่สมบูรณ์จะเกิดขึ้นจากการจัดองค์ประกอบศิลปะให้มีความสมดุลพอเหมาะพอดี ผู้ประสงค์จะเข้าใจเพื่อให้เข้าใจความงามของทัศนศิลป์ จำเป็นต้องศึกษาและทำความเข้าใจในองค์ประกอบศิลปะของสุนทรียภาพ ซึ่งเป็นพื้นฐานของการศึกษาทางศิลปะด้านการจัดองค์ประกอบศิลปะหรือทัศนธาตุ หมายถึงส่วนประกอบสำคัญพื้นฐานของการสร้างผลงานทางทัศนศิลป์ ในรูปของจิตกรรมและสถาปัตยกรรม ซึ่งจะประกอบด้วย

- 1.) จุด (Dot)
- 2.) เส้น (Line)
- 3.) รูปร่าง (Shape) รูปทรง (Form)
- 4.) น้ำหนักอ่อนแก่ของแสงเงา (Value)
- 5.) บริเวณว่าง (Space)
- 6.) สี (Color)
- 7.) พื้นผิว (Texture)

การจัดองค์ประกอบของศิลปะ คือ การนำเอาองค์ประกอบของศิลปะดังกล่าวข้างต้น มาจัดประกอบเข้าด้วยกันด้วยความพอดี เหมาะสม ทำให้งานศิลปกรรมชิ้นนั้นเกิดความสวยงามและมีคุณค่า ประกอบด้วยหลักเกณฑ์ดังนี้

1.) ความสมดุล (Balance) หมายถึงการที่น้ำหนักของภาพนั้นไปรวมกันที่จุดหนึ่งทีเรียกว่าจุดศูนย์ถ่วง โดยเกิดจากความเท่ากันของซ้ายและขวาทั้งที่เป็นจริงและรู้สึกช่วยให้ผลงานมีความมั่นคง สง่า และมีเสน่ห์

2.) จุดเด่น (Dominance) หมายถึง งานศิลปะทุกชิ้นจะต้องปรากฏจุดเด่นที่ต้องการเน้นความชัดเจน คือจุดหนึ่งที่สะดุดตาน่าสนใจ

3.) จังหวะ (Rhythm) หมายถึงรูปแบบของความเคลื่อนไหวซึ่งเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และการสร้างสรรค์ของศิลปิน

4.) สัดส่วน (Proportion) หมายถึง ความสัมพันธ์ ซึ่งมีอยู่ระหว่างส่วนประกอบต่าง ๆ ขององค์ประกอบ เช่น รูปร่างของคนประกอบด้วยส่วนต่างๆ ในลักษณะแยกและโยงเข้าหากันเป็นองค์รวม ถ้าความสัมพันธ์ของส่วนเหล่านี้มีส่วนสัดส่วนเหมาะสมก็จะทำให้รูปร่างดูงาม

5.) ทิศทาง (Direction) หมายถึง ลักษณะที่แสดงให้รู้ว่า การออกแบบนั้นมีลักษณะ
 จูงใจผู้พบเห็น ให้เห็นถึงแนวทางเคลื่อนไหว ของทัศนธาตุจากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่ง

6.) ความกลมกลืน (Harmony) และความตัดกัน (Contrast) หมายถึงการประสาน
 เชื่อมต่อ ติดหรือทับกันของรูปลักษณะ แสง เงา สี โดยวิธีจัดให้ประสานกลมกลืนเป็นเรื่องราว พวก
 หมู่ หรือ ลำดับกันให้เกิดความเหมาะสมเจาะสวยงามดูแล้วไม่ขัดตา ไม่มากเกินไปหรือน้อยเกินไป

7.) เอกภาพ (Unity) หมายถึง ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ความกลมกลืน กลมเกลียว
 เข้ากันได้ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันที่เกิดจากการเชื่อมโยงสัมพันธ์กันของส่วนต่าง ๆ

ผลงานเรื่อง **ศิลปะสมัยใหม่** (กำจร สุนพงษ์ศรี, 2539) : งานนี้มีเนื้อหาอธิบายเนื้อหา
 เกี่ยวกับหลักสุนทรียภาพของลัทธิอิมเพรสชันนิสม์ ศิลปะแบบนามธรรม และศิลปะแนวธรรมชาติ
 นิยม โดยกล่าวถึงการสร้างผลงานตามแนวอิมเพรสชันนิสม์จะคำนึงและให้ความสำคัญในเรื่องของ
 “แสง” การสร้างภาพจิตรกรรมให้เกิดภาพสามมิติได้โดยทั่วไปจะใช้หลักทฤษฎีทัศนียวิทยาด้วยเส้น
 (Linear Perspective) เพื่อสร้างภาพให้เกิดการลวงตาให้ดูลึกตื้น ใกล้ไกล ด้วยการใช้เส้นเป็นสื่อ
 สายตาแต่การสร้างผลงานตามแนวอิมเพรสชันนิสม์จะเพิ่มเติมมิติของอากาศ (Aerial Perspective)
 ขึ้นด้วยการนำหลักทฤษฎีสี - แสงอาทิตย์ มาช่วยให้สีมีความกระจ่างสดใสยิ่งขึ้น จะเน้นรูปทรงที่
 เกิดขึ้นด้วยสี แสง และเงา รวมทั้งแสงที่สะท้อนและเงาที่ตกทอด ลักษณะผลงานจะแสดงออก
 โดยไม่ต้องบังคับตนเอง สามารถปล่อยทุกสิ่งทุกอย่างและแสดงออกโดยอัตโนมัติ จิตรกรกลุ่ม
 อิมเพรสชันนิสม์ จะสร้างงานในสิ่งที่ดูเหมือนจะเป็นไปไม่ได้ เช่น วาดภาพสิ่งที่ไม่สามารถจับต้องได้
 และไม่มีตัวตน อากาศและของเหลวที่ไหลได้ และน้ำ จิตรกรจะชอบวาดสิ่งที่เคลื่อนไหวเป็นนิจและ
 มีการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของแสงอยู่เสมอ การเปลี่ยนแปลงของแสงจะเป็นแรงดลใจ และเร้าใจให้
 ศิลปินสร้างงานขึ้น ที่เป็นเช่นนี้เพราะแสงและสีจะมีการเคลื่อนไหวและสามารถบอกกาลเวลาได้
 และมีชีวิตในตัวของมันเอง คุณสมบัติเช่นนี้จะมีอยู่ในธรรมชาติ เมื่อแสงสัมผัสกับผิวน้ำซึ่งมี
 คุณสมบัติเหลวละลายหายไป ไส้และเคลื่อนไหว คุณสมบัติเช่นนี้จะทำให้สีเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอด
 เวลา ทั้งนี้เพราะตำแหน่งโคจรของดวงอาทิตย์และผิวน้ำเคลื่อนที่ตัวเองอยู่ตลอดเวลาเช่นเดียวกัน

ผลงานเล่มนี้อธิบายว่าศิลปินอิมเพรสชันนิสม์ จะพยายามใช้สีที่ปรากฏอยู่ในทฤษฎีของ
 แสงอาทิตย์ จะเลือกใช้แต่สีที่สว่างสดใส เช่น สีเหลือง ส้ม แดงสด (Scarlet red) แดง (Vermillion)
 ม่วง (Violet) น้ำเงินสด (Ultramarine) และสีเขียว โดยดำเนินตามแนวทฤษฎีสีของ เชฟเวรี

ซึ่งค้นคว้าขึ้นตามหลักวิทยาศาสตร์เมื่อต้นคริสต์ศตวรรษที่ 19 ซึ่งได้แบ่งสีออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ กลุ่มแรกคือ แม่สีวัตถุธาตุ (Primary Colors) ประกอบด้วยแม่สี 3 สี คือ สีเหลือง (Gambodge Colors) สีแดง (Gimson Lake) และสีน้ำเงิน (Prussian Blue) กลุ่มที่สอง คือ สีผสม (Secondary Colors) เป็นการผสมของแม่สีทั้งสามในอัตราส่วนเท่ากัน จะบังเกิดสีต่าง ๆ เช่น สีส้ม = สีแดง + สีเหลือง, สีเขียว = สีน้ำเงิน + สีเหลือง, สีม่วง = สีน้ำเงิน + สีแดง สีผสมนี้จะระบายนำให้ดูเด่นได้ เมื่อแต่มีมันลงใกล้กับแม่สีวัตถุธาตุ เช่น สีส้มจะเด่นมากเมื่อแต่มีมันลงใกล้กับสีน้ำเงิน ซึ่งตามหลักแล้วทั้งสองสีต่างเป็นสีคู่ปฏิปักษ์กัน (Complementary Color) เช่นเดียวกับสีแดงเป็นสีคู่ปฏิปักษ์กับสีเขียวหรือสีเหลืองเป็นสีตรงกันข้ามกับสีม่วง เป็นต้น

เซฟเวิล ได้ให้ข้อสังเกตต่อไปอีกว่า สีคู่ปฏิปักษ์กันนี้จะหมดสภาพความเป็นสีที่มีคุณค่า หากนำมาผสมกันเข้าในอัตราส่วนเท่า ๆ กัน มันจะกลายเป็นสีกลางหรือสีเฝ้าไป ถ้าหากจิตรกรไม่เข้าใจหลักการผสมสีในอัตราส่วนเท่ากัน หรือปล่อยให้พู่กันสกปรก เท่ากับภาพของเขาจะต้องมีสีดูสกปรกเหมือนโคลน ดังนั้น เซฟเวิลจึงได้วางสูตรไว้ดังนี้

สีคู่ปฏิปักษ์ (สีแท้) อยู่ใกล้กับสีคู่ปฏิปักษ์ (ผสมแล้ว) = ผลของสีแท้จะครอบงำสีอื่นลง และจะมีความสัมพันธ์กันในสีทั้งสอง

สีคู่ปฏิปักษ์ (สีแท้) ซึ่งมีสีสว่างสดใส (เช่น สีเหลือง) วางไว้ใกล้กับสีคู่ปฏิปักษ์ที่มีความเข้ม (เช่น สีม่วง) = เพิ่มความแตกต่างกันในความสดใสและเกิดการประสานสัมพันธ์

การนำสีที่มีวรรณะคล้ายคลึงกันวางเคียงข้าง โดยให้สีหนึ่งเป็นสีแท้บริสุทธิ์ กับอีกสีหนึ่งที่ถูกผสมให้คล้ำลง จะตัดกันอย่างเบาบาง มีความประสานสัมพันธ์กันดี

ลักษณะทั่วไปของจิตรกรกลุ่มอิมเพรสชันนิสต์

พวกเขาจะมีการรับรู้และความรู้สึกต่อการทำงานในเรื่องของสัญชาตญาณมากกว่าเรื่องพุทธิปัญญา (Intellectual) พวกเขาจะศึกษาธรรมชาติโดยนำบางสิ่งบางอย่างทางวิทยาศาสตร์เข้ามาช่วยในการสร้างงานให้สะดวกสบายมากยิ่งขึ้น แต่ทว่า ทรรศนะในการมองแสงและสีระหว่างนักวิทยาศาสตร์กับศิลปินแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง นักวิทยาศาสตร์มีทรรศนะในการค้นหาสภาพความเป็นจริง ความมีระเบียบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ และค้นหาคุณลักษณะอันแท้จริง แต่ศิลปินพยายามแสดงคุณค่าในความงามออกมาให้เห็นเด่นชัด พวกเขาเห็นว่าสีที่ถูกผสมบนจานสีจะลดคุณค่าความสดใสจึงใช้วิธีใหม่แต่มีให้สีผสมกันในดวงตาของผู้ชม ซึ่งจะทำให้สีมีคุณค่าสดใสบริสุทธิ์ ซ้ำยังมีเคลือบผิวด้วย จิตรกรจัดปรับปรุงให้สีไปตามกฎเกณฑ์แห่งการมอง (Optic law) ในเรื่องสีคู่ปฏิปักษ์จะทำให้ผลงานบังเกิดความรู้สึกสดใสขึ้น พวกเขาจะละเว้นไม่ยอมใช้สีดำให้ปรากฏลงในภาพ

เพราะสีดำไม่มีอยู่ในแสงอาทิตย์ สิ่งเหล่านี้ไม่ใช่เรื่องของวิทยาศาสตร์ แต่เป็นหน้าที่ของศิลปินโดยตรง ในผลงานเล่มนี้ได้อธิบายแนวการสร้างงานของจิตรกรอิมเพรสชันนิสต์ สรุปได้ดังนี้

- 1.) ออกไปวาดภาพจากของจริงที่ต้องการโดยตรง
- 2.) พยายามจับแสงสีในอากาศให้ได้สภาพของกาลเวลาบรรยากาศในเวลานั้นให้ใกล้เคียงมากที่สุด เพราะแสง สี จะเปลี่ยนทุก ๆ นาที
- 3.) มีวิธีการระบายสีอย่างรวดเร็วฉับพลัน มีการใช้เทคนิคของพู่กันปล่อยให้เห็นรอยแปรง เทคนิคนี้ได้รับการยกย่องว่า ศิลปินกลุ่มนี้ได้นำมาใช้อย่างได้ผล ผลงานจะดูคล้ายไม่เสร็จ เนื่องจากต้องการความฉับไวในการจับแสงสีในบรรยากาศที่ถูกต้อง ซึ่ง โคลด โมเนต์ (Claude Monet, ค.ศ. 1840-1926) ได้กล่าวว่า “มันเป็นภาพที่เกิดขึ้นอย่างปัจจุบันทันด่วน มากกว่าที่จะมาใคร่ครวญคิดเห็น”
- 4.) ยึดหลักทฤษฎีสีอย่างเคร่งครัด เคารพสีแสงที่ปรากฏต่อหน้า
- 5.) ขจัดความฝัน จินตนาการ หรืออารมณ์ส่วนตัวออกไป ถือเป็นชาติเป็นสิ่งสำคัญ
- 6.) เรื่องราวมิได้เป็นจุดประสงค์สำคัญจะวาดอะไรก็ได้แต่ส่วนมากชอบวาดแม่น้ำ ลำคลอง ทะเล หรือหมอกควัน แต่ก็มีบางคนวาดภาพฝูงชน การแข่งม้า การละเล่น

ศิลปะนามธรรม (Abstract Art)

คำว่า “ศิลปะนามธรรม” หมายถึงผลงานที่มีได้ มีจุดมุ่งหมายแสดงให้เห็นรูปทรงที่มีอยู่ตามธรรมชาติและไม่มีเส้น “เรื่องราวให้ดูรู้เรื่อง” ศิลปกรรมที่มีรูปแบบนามธรรมโดยทั่วไปแบ่งเป็น 2 แบบด้วยกันคือ

1.) แบบโรแมนติค (Romantic) คือ รับแรงดลใจจากสิ่งมีชีวิต ศิลปินทำงานอย่างมีอิสระ มีอารมณ์เป็นพื้นฐาน พวกเขาต้องการแสดงความรู้สึกภายในให้พวยพุ่งออกมาอย่างไม่ต้องยั้งคิด ดังเช่น แนวการสร้างงานแบบ เอ็ชเพรสชันนิสต์ หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า พวก อินฟอर्मอลลิสต์ (Informalist = ไม่มีระเบียบกฎเกณฑ์)

2.) แบบคลาสสิค (Classic) มีสิ่งดลใจจากรูปทรงแบบเรขาคณิต งานของศิลปะประเภทนี้จะมีการวางแผน มีกฎเกณฑ์ กฎอาจคิดขึ้นมาเองได้ เช่น ศิลปินแอ็บสแตรกท์ แบบใช้เส้นเรขาคณิต หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า พวกฟอर्मอลลิสต์ (Formalist = มีระเบียบกฎเกณฑ์)

แนวการสร้างจิตรกรรมนามธรรม หรือ สัญลักษณ์นิยม มีหลักกว้างๆ อยู่ 2 แนว คือ

- 1.) ตัดทอนสิ่งต่างๆ ซึ่งปรากฏอยู่ตามธรรมชาติให้มีรูปทรงที่ง่าย หรือเหลือแต่แก่นแท้

2.)สร้างรูปทรงที่ไม่ต้องการเสนอเรื่องราวใด ๆ เป็นพื้นฐาน ดังเช่น นำรูปทรงต่างๆ ทางเรขาคณิต เช่น สี่เหลี่ยม, วงกลม, วงรี มาใช้ในการสร้างงาน

ผลงานเรื่อง **ศิลปนิยม (Art Appreciation)** (ประสพ ลีเหมือนภัย,2543) : ผลงานนี้เป็น ผลงานที่อธิบายถึงขอบเขตของปรัชญาศิลปะ ทฤษฎีทางสุนทรียศาสตร์ และลักษณะหรือรูปแบบ ทางศิลปะ ปรัชญาศิลปะ มาจากปรัชญาบริสุทธิ์ที่สามารถนำไปใช้ได้กับทุกสาขาวิชา ปรัชญา บริสุทธิ์ประกอบด้วย อภิปรัชญา (Metaphysic) ญาณวิทยา (Epistemology) และคุณวิทยา (Axiology) สุนทรียศาสตร์ (Aesthetics) มีขอบข่ายในการแสวงหาความหมายของความงามใน ศิลปะและวัตถุทางธรรมชาติเป็นสาขาหนึ่งของคุณวิทยาเช่นเดียวกับจริยศาสตร์ (Ethics) ที่แสวงหา ความหมายของความดี ในหนังสือเล่มนี้อธิบายว่าสุนทรียศาสตร์ในส่วนที่เกี่ยวกับความงามของ ศิลปะนั้น มีทฤษฎีที่สามารถประมวลได้ 3 ประการ คือ

- 1.)ทฤษฎีการเลียนแบบ (Theory of Representation) ซึ่งเชื่อว่าแก่นสารของศิลปะคือ การเลียนแบบธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมภายนอก รวมถึงการกระทำและความรู้สึก ของมนุษย์ เช่น ความรัก ความโกรธ ฯลฯ เป็นทฤษฎีเก่าแก่แต่ปัจจุบันไม่ได้รับความ นิยมมากนัก
- 2.)ทฤษฎีรูปทรง (Theory of Form) เชื่อว่าหัวใจสำคัญของศิลปะคือรูปทรง เนื้อหาและ สิ่ง ศิลปินเลียนแบบไม่ให้คุณค่าทางศิลปะ สิ่งที่ทำให้คุณค่าทางศิลปะต้องเป็นสิ่งใหม่ ของชีวิต เพราะการแยกอย่างเด็ดขาดจากเรื่องราวหรือคุณค่าอื่น ๆ ของชีวิต ทำให้ ทฤษฎีนี้ไม่ได้รับการยอมรับเท่าที่ควร
- 3.)ทฤษฎีการแสดงออกซึ่งความรู้สึก (Theory of Expression) ไม่เชื่อว่าศิลปะคือการ เลียนแบบสิ่งที่อยู่ภายนอกตัวศิลปิน และไม่เชื่อว่า ศิลปะคือรูปทรงอันว่างเปล่า แต่ศิลปะ คือการแสดงออกซึ่งความรู้สึกที่อยู่ภายในตัวของมนุษย์ เช่น ความรัก ความกลัว ความเศร้า ความเอื้ออาทร ฯลฯ เป็นทฤษฎีที่ได้รับการยอมรับมากกว่า

2 ทฤษฎีแรก

การแสดงออกทางการคิดสร้างสรรค์ในด้านลักษณะหรือรูปแบบ จะแตกต่างกันออกไป ตามแนวทางแห่งความคิดและการสร้างสรรค์ของผู้สร้าง ที่ผลักดันให้เป็นที่ควรจะเป็น

ผลงานเล่มนี้ได้อธิบายลักษณะทางศิลปะนับแต่อดีตถึงปัจจุบัน พอสรุปและจำแนกได้ 3 รูปแบบ คือ ลักษณะเหมือนจริงตามธรรมชาติ ลักษณะนามธรรม และลักษณะกึ่งนามธรรม

1.) ลักษณะเหมือนจริง (Realistic) คือการแสดงออกทางอารมณ์ในงานศิลปะ โดยผ่านทางรูปแบบที่เหมือนธรรมชาติ ซึ่งจะแบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ ภาพคน ภาพสัตว์ ภาพหุ่นนิ่งและภาพทิวทัศน์ ซึ่งรูปเหล่านี้มนุษย์จะแสดงออกในงานศิลปะตามที่ตาเห็นหรือแสดงออกตามอารมณ์หรือความรู้สึกทางศิลปะนั้นๆ รูปแบบและลักษณะที่นำมาแสดงออกในงานศิลปะ อาจนำมาทั้งหมดหรือลด ตัด ทอน เฉพาะส่วนใดส่วนหนึ่งของรูปแบบ ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้สร้างสรรค์จะนำมาแสดงออกอย่างมีจุดหมายและเหมาะสม

2.) ลักษณะกึ่งนามธรรม (Semi Abstract) การแสดงออกทางรูปแบบกึ่งนามธรรมนี้กล่าวได้ว่า เป็นการแสดงออกที่ให้ความสำคัญกับรูปแบบของธรรมชาติน้อยลง และให้ความสำคัญกับความรู้สึกนึกคิดของผู้สร้างสรรค์เป็นอย่างมาก โดยการแสดงออกนั้นจะเห็นได้จากรูปแบบของธรรมชาติที่ใช้เป็นสื่อถูกลดตัดทอนลง การจัดรูปแบบก็ทำได้คำนึงถึงความเป็นจริงตามธรรมชาติไม่โดยเลือกตัดทอนเอารูปแบบจากความเป็นจริงเฉพาะลักษณะเด่นๆ ที่แสดงออกถึงความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์ในช่วงนั้นหรือขณะนั้น กล่าวคือ กึ่งนามธรรมก็คือ รูปแบบอันมีความจริงครึ่งหนึ่งเป็นธรรมชาติกับอีกครึ่งหนึ่งเป็นไปตามใจปรารถนา ซึ่งกึ่งจริงกึ่งฝัน รูปแบบที่ปรากฏจะไม่มีคุณสมบัติทางกายภาพเป็นรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งโดยตรงเพราะรูปแบบที่ตัดทอนนี้จะถูกนำมาผสมผสานเป็นรูปแบบใหม่ของสิ่งต่างๆ ไม่แสดงคุณลักษณะสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นการสะท้อนความรู้สึกภายในของมนุษย์ออกมา ด้วยการอาศัยบางส่วนของธรรมชาติเป็นสื่อมายังผู้ชื่นชม

3.) ลักษณะนามธรรม (Abstract) การแสดงออกทางศิลปะในรูปแบบที่เป็นนามธรรมนี้ การสร้างสรรค์จะไม่คำนึงถึงรูปแบบหรือกฎเกณฑ์ที่เป็นจริงตามธรรมชาติเพราะลักษณะนามธรรมหมายถึง มโนศิลป์ เป็นศิลปะในกลุ่มทัศนศิลป์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับแสดงออกด้านจิตใจของมนุษย์กับธรรมชาติแวดล้อม โดยไม่มีการพรรณนาเรื่องราวที่แสดงออกตามความเป็นจริงในรูปแบบ 2 มิติ หรือ 3 มิติ ผลงานที่ปรากฏจะเป็นรูปแบบของอารมณ์ความรู้สึกที่มนุษย์ถ่ายทอดออกมาโดยตรง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวิธีการสร้างสรรค์ของศิลปินจะเลือก ดึง สกัด ตัด ทอน สิ่งที่เด่นๆ สำคัญๆ จากวัตถุที่เห็นหรือจากความรู้สึกมาใช้เป็นสื่อในการแสดงออกถึงความรู้สึกผ่านงานศิลปะ ศิลปะนามธรรมจะกระตุ้นเร้าผู้ชื่นชมให้เกิดความรู้สึก ตื่น ลึก ไกล ไกล่ หยาบ ละเอียด เว้งว้าง หนักแน่น ทึบตัน เบิกบาน หดหู่ ฯลฯ มากกว่าที่จะปรากฏเป็นรูปแบบเรื่องราวของสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือเหตุการณ์ให้เห็น

แนวความคิดด้านลักษณะหรือรูปแบบดังกล่าวข้างต้น จะเป็นกรอบหรือขอบเขตที่ผู้วิจัยจะนำมาใช้ในการ วิเคราะห์แนวความคิดจากผลงานของประทีป เอมเจริญ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจลักษณะการแสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์ในเชิงปรัชญาศิลปะ

ผลงานเรื่อง **สุนทรียศาสตร์ (Aesthetics a Theory of Beauty)** (ฟวง มีนอก, 2536) : ผลงานนี้เป็นหนังสือที่อธิบายถึงเนื้อหาของสุนทรียศาสตร์ คือ คำว่าสุนทรียศาสตร์ อาจอธิบายความหมายได้กว้าง แต่โดยที่เป็นทฤษฎีแห่งการศึกษาเรื่องความงามโดยเฉพาะจึงเห็นควรอธิบายความหมายให้แคบเข้า โดยถือเป็นการศึกษาเรื่องที่ตรงกันข้ามคือความอัปลักษณ์(Ugliness)ด้วย แม้กระนั้นการศึกษาคความหมายของเรื่องนี้ก็จำเป็นต้องรวมไปถึงเรื่องทั่วไปเกี่ยวกับทฤษฎีศิลปะหรือแบบที่สัมพันธ์ของประสบการณ์ต่าง ๆ เช่น ประสบการณ์ปรัชญาศิลปะ การวิเคราะห์เหตุผลรวมทั้งจิตวิทยาและสังคมวิทยาแห่งศิลปะด้วย เพราะหากเป็นการศึกษางานศิลปะเฉพาะเรื่องหรือความเป็นศิลปะเฉพาะเรื่อง อาจเป็นการไม่เพียงพอที่จะยอมรับโดยพื้นฐาน โดยเหตุที่ว่าประสบการณ์ต่าง ๆ เหล่านี้เป็นตัวอย่างของสุนทรียศาสตร์ แม้ว่าสิ่งทั้งหลายจะไม่ได้เป็นข้อมูลสำหรับสุนทรียศาสตร์ ก็ตาม แต่สุนทรียศาสตร์โดยฐานะที่เป็นทฤษฎีทางปรัชญาก็ได้ถูกจำกัดไว้เฉพาะเรื่องมาก คือเป็นศาสตร์แห่งความงามและสิ่งที่ยาม คำจำกัดความได้แสดงนัยแห่งความหมายถึงตัวความรู้ที่รวมในกระบวนการที่ครอบคลุมขอบข่ายของเรื่องได้มาก แม้ว่าเรื่องนี้จะยกขึ้นเป็นประเด็นว่าเป็นศาสตร์อย่างหนึ่งแต่ก็มีความเด่นชัดในการนำเอาสุนทรียศาสตร์ไปสัมพันธ์กับศาสตร์ต่าง ๆ ที่เหมาะสมกันในปัจจุบัน อันจะเป็นการพัฒนาไปเป็นข้อเท็จจริงได้

ผลงานเรื่อง **สุนทรียศาสตร์ : แนวความคิด ทฤษฎีและการพัฒนา (Aesthetics : Thoughts, Theories and Development.)** (ไพฑูริย์ พัฒน์ใหญ่ยิ่ง, 2541) : งานนี้เป็นงานที่อธิบายความหมายและขอบเขตของสุนทรียศาสตร์ไว้ดังนี้ : สุนทรียศาสตร์เป็นปรัชญาสาขาย่อยของอักษวิทยาหรือทฤษฎีคุณค่าที่เรียกว่า คุณวิทยา เป็นหนึ่งในสามสาขาด้วยกันคือ ตรรกศาสตร์ จริยศาสตร์ และสุนทรียศาสตร์ ดังนั้นอักษวิทยาหรือคุณวิทยาจึงเป็นเรื่องของ ความจริง ความดี และความงาม และสุนทรียศาสตร์ยังถูกแบ่งออกเป็นสามสาขา คือปรัชญาสุนทรียศาสตร์ (The Philosophy of The Aesthetics) ได้พัฒนาเข้าแทนที่ปรัชญาความงามซึ่งพิจารณาเฉพาะเรื่องความงามและวิเคราะห์คุณค่าของความงาม (สุนทรียศาสตร์) สาขาที่สองคือ ปรัชญาศิลปะ (The Philosophy of Art) คือ การนำวิธีการของปรัชญามาวิเคราะห์ห้แก่นแท้ของศิลปะและทฤษฎีทางศิลปะทุกระดับตามกระบวนการพัฒนาการตั้งแต่วัตถุระดับต่ำสุดจนถึงระดับสูงสุด ได้แก่ ศิลปะระดับสัญลักษณ์ คือสถาปัตยกรรม ศิลปะระดับคลาสสิก คือประติมากรรม และศิลปะระดับโรแมนติก คือจิตรกรรม ดนตรี และกวีนิพนธ์ ถือเป็นศิลปะระดับสูงสุด และสาขาที่สามคือ อภิปรัชญา (Metacriticism) หรือปรัชญาการวิจารณ์ โดยการนำวิธีการทางปรัชญา และแก่นแท้ของปรัชญา

มาวิเคราะห์ตีความและประเมินค่ามโนทัศน์หรือทฤษฎีสำคัญของศิลปะ ดังนั้นสุนทรียศาสตร์ทั้งสามสาขาจึงต้องอาศัยผลงานศิลปะและมโนทัศน์ในการวิจารณ์ เพื่อนำไปสู่ประสบการณ์สุนทรียะ

สุนทรียศาสตร์ทั้งสามสาขาคือองค์ประกอบที่สำคัญต่างกัน คือปรัชญาสุนทรียศาสตร์ ต้องอาศัยวัตถุที่เป็นสุนทรียะ (An Aesthetic Object) ปรัชญาศิลปะต้องอาศัยผลงานด้านศิลปะ (Works of Art) ปรัชญาการวิจารณ์หรืออภิวินิจฉัย ต้องอาศัยผลงานศิลปะและมโนทัศน์ในการวิจารณ์ผลงานศิลปะ สุนทรียศาสตร์ทั้งสามสาขาคือองค์ประกอบซึ่งกันและกัน มีความเหมือนกันและต่างกัน มีความเหมือนกันคือต้องใช้ประสบการณ์สุนทรียะเหมือนกัน หลักการดังกล่าวจะช่วยชี้ให้เห็นว่า ผลงานศิลปะของประเทือง เอมเจริญ เป็นปรัชญาศิลปะสาขาจิตรกรรม

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น เป็นหลักหรือแนวคิดที่ผู้วิจัยจะนำมาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์ผลงานของประเทือง เอมเจริญ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจทางสุนทรียศาสตร์ในเชิงปรัชญาศิลปะ และบรรยายลักษณะผลงานจิตรกรรมด้วยหลักการจัดองค์ประกอบศิลป์ เพื่อหาข้อสรุปเชิงปรัชญาศิลปะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาพัฒนาการเชิงปรัชญาศิลปะในงานจิตรกรรมของ ประเทือง เอมเจริญ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

ได้รับความรู้ความเข้าใจพัฒนาการเชิงปรัชญาศิลปะในงานจิตรกรรมของ ประเทือง เอมเจริญ

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยจะศึกษาผลงานจิตรกรรมของประเทือง เอมเจริญ ที่สะท้อนความคิดเชิงปรัชญาศิลปะ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2506 - 2533 รวม 111 ภาพ จากหนังสือชื่อ ชีวิตและผลงาน ประเทือง เอมเจริญ ของ ทศนีย์ สิ้นสกุล (2533)

นิยามศัพท์เฉพาะ

สัจนิยม (Realism) หมายถึง แนวการสร้างผลงานจิตรกรรมที่แสดงความจริงที่เห็นในสังคม

ธรรมชาตินิยม (Naturalism) หมายถึง แนวการสร้างผลงานจิตรกรรมที่แสดงความจริงของธรรมชาติและเคารพยกย่องสิ่งที่มีอยู่ในธรรมชาติ

เหมือนจริง (Realistic) หมายถึง การแสดงออกทางอารมณ์ในงานศิลปะ โดยผ่านทางรูปแบบที่เหมือนธรรมชาติ

กึ่งนามธรรม (Semi Abstract) หมายถึง การแสดงออกที่ให้ความสำคัญกับรูปแบบของธรรมชาติน้อยลง และให้ความสำคัญกับความรู้สึกนึกคิดของผู้สร้างสรรค์เป็นอย่างมากโดยการแสดงออกนั้นจะเห็นได้จากรูปแบบของธรรมชาติที่ใช้เป็นสื่อถูกลดตัดทอนลง

นามธรรม (Abstract) หมายถึง การแสดงออกทางศิลปะในรูปแบบที่เป็นนามธรรม การสร้างสรรค์จะไม่คำนึงถึงรูปแบบหรือกฎเกณฑ์ที่เป็นจริงตามธรรมชาติ

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง พัฒนาการเชิงปรัชญาศิลปะในงานจิตรกรรมของ ประเทือง เอมเจริญ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาชีวประวัติ ผลงานจิตรกรรมและ พัฒนาการทางความคิดของ ประเทือง เอมเจริญ จากหนังสือเรื่อง ชีวิตและผลงาน ประเทือง เอมเจริญ ของ ทศนีย์ สิ้นสกุล (2533)
2. ศึกษาหนังสือและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักการจัดองค์ประกอบศิลป์ สุนทรียศาสตร์ และปรัชญาศิลปะ
3. ศึกษาจากผลงานภาพจริงของศิลปินประเทือง เอมเจริญ
4. สัมภาษณ์ศิลปินประเทือง เอมเจริญ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำผลงานหลักของประเทือง เอมเจริญ จำนวน 111 ภาพมาวิเคราะห์ตามหลักการจัดองค์ประกอบศิลป์ โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) ใช้ผลงานจิตรกรรม โดยแบ่งออกเป็น 3 ช่วง คือ (ตัวอย่างจากเอกสารหนังสือเรื่องชีวิตและผลงานประเทือง เอมเจริญ (ทัศนีย์ สิ้นสกุล, 2533) เอกสารรวมผลงานจิตรกรรมและชีวประวัติ และวิวัฒนาการทางความคิดของประเทือง เอมเจริญ)

ช่วงเริ่มต้น ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2506 – 2515 จำนวน 15 ตัวอย่าง

ช่วงกลาง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2516 – 2523 จำนวน 40 ตัวอย่าง

ช่วงปลาย ตั้งแต่ พ.ศ. 2524 – 2533 จำนวน 56 ตัวอย่าง

2) วิเคราะห์งานจิตรกรรมของประเทือง เอมเจริญ โดยใช้ทฤษฎีและแนวคิดการสร้างงาน และหลักการจัดองค์ประกอบศิลป์ ในเรื่องความสมดุล ความกลมกลืนและความตัดกัน จุดเด่นและจุดรอง ทิศทางและเอกภาพ

3) ตีความและสรุปเชิงปรัชญาศิลปะ

6. สรุป อภิปรายผลการวิจัยและให้ข้อเสนอแนะ